

Годун Володимир Петрович,
аспірант Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, м. Київ

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ МЕХАНІКІВ З ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕМОНТУ АВТОМОБІЛІВ І ДВИГУНІВ

Анотація. Стаття присвячена обґрунтуванню методики розвитку творчого потенціалу майбутніх механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів. Проаналізовано методики розвитку творчого потенціалу особистості, представлені основні погляди на процес становлення творчої особистості. У процесі дослідження було зроблено висновок, що для того, щоб зміст освітніх компонентів став джерелом розвитку творчих якостей студентів, слід педагогічно грамотно побудувати систему методів, форм, технологій навчання, щоб ця система планомірно, перманентно виводила студентів на вищі, творчі рівні володіння знаннями. Акцентовано увагу на аспектах пропонованої методики розвитку творчого потенціалу студентів.

Зазначено, що експериментальна методика має забезпечувати обґрунтовані педагогічні умови та цілісно розвивати визначені складники творчого потенціалу студентів – мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-креативний, когнітивно-діяльнісний, емоційно-вольовий та особистісно-рефлексивний компоненти. Виявлено методи і методики, найбільш ефективні для розвитку творчого потенціалу особистості. Визначено чинники та механізми постановки педагогічного завдання, а також умови, що дозволяють подолати проблеми розвитку творчого потенціалу студентів закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: *творчий потенціал; механіки з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів; методика; система методів, форм, технологій навчання.*

Актуальність проблеми. Досягнення якісно нового стану суспільства у вирішальній мірі залежить від включеності в його перетворювальну діяльність кожної людини. Рівень цивілізованості будь-якого суспільства вимірюється і визначається реальним станом людини в конкретно-історичній системі суспільних відносин, наявністю можливостей для здійснення його життєвих задумів, реалізації його творчого потенціалу.

Реалії і перспективи розвитку автомобільної галузі України потребують від майбутніх автомеханіків здатностей розв'язувати виробничі завдання, що можуть не мати аналогів навіть у досвіді їх попередників. У перебігу теоретичної і практичної підготовки вони мають ґрунтовно опанувати вміння

здобувати та генерувати найсучаснішу інформацію, бути підготовленими до інтелектуальної ініціативи.

Отже, проблема системного формування творчої особистості майбутнього фахівця автотранспортної галузі, цілеспрямованого розвитку його умінь генерування ідей, формулювання гіпотез розв'язання технічних проблем, здібностей новаторської діяльності нині набуває особливої актуальності. Її розв'язання безпосередньо залежить від змісту та організації освітнього процесу в коледжі, оскільки саме під час опанування навчальними дисциплінами і проходження практик розвиваються інтелектуальні здібності, професійні якості, здатності творчого здійснення професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на наявні публікації як загального характеру з питань творчого потенціалу особистості (Г. Глотова, В. Коробкова, А. Матюшкін, В. Моляко, Т. Саламатова, В. Сериков, Д. Богоявленська, А. Брушлінський, І. Мурашко, Н. Посталюк та інші), так і фахівців технічних спеціальностей (Б. Кошук, П. Лузан, О. Попова, В. Манько та ін.), багато аспектів проблеми розвитку творчого потенціалу механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів залишаються недослідженими.

Автори визначають творчий потенціал по-різному, але загальним у понятті є те, що здатність до творчості бачиться в створенні чогось нового, оригінального. Критерієм творчості при цьому вважається не результат, а характеристики і процеси, що активізують творчу діяльність людини – саме це найчастіше в науковій літературі мають на увазі під поняттям «творчий потенціал особистості».

Мета статті обґрунтувати методикку розвитку творчого потенціалу майбутніх механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів

Виклад основного матеріалу дослідження. Результативність діяльності особистості залежить не тільки від наявності об'єктивної потреби суспільства в реалізації тих чи інших її якостей, а й від дієвості соціального механізму, що забезпечує певний рівень затребуваності знань, досвіду, професійної

підготовки, творчих здібностей особистості, і технологій, які сприятимуть розвитку якостей особистості, стимулюватимуть її різнобічний розвиток.

Життєва практика вимагає вирішення проблеми розвитку творчого потенціалу особистості як в теоретичному, так і в практичному плані. Реальна ситуація, об'єктивна потреба в творчості кожного члена суспільства визначає і актуальність проблеми розвитку творчо активної особистості в умовах професійної школи, бо рівень підготовки фахівця з вищою освітою, розвиненість його творчого потенціалу проявиться в його майбутній діяльності.

Проблема розвитку творчого потенціалу особистості в умовах вузу, будучи комплексною, об'єднує кілька аспектів: особистість і творчість; сутність і значення творчого потенціалу особистості в процесі її становлення і розвитку; особливості розвитку творчого потенціалу фахівця в умовах вищого навчального закладу та ін.

У процесі дослідження нами було зроблено висновок, що для того, щоб зміст освітніх компонентів став джерелом розвитку творчих якостей студентів, слід педагогічно грамотно побудувати систему методів, форм, технологій навчання, щоб ця система планомірно, перманентно виводила студентів на вищі, творчі рівні володіння знаннями. Зупинимо увагу на аспектах пропонованої методики розвитку творчого потенціалу студентів.

Насамперед зазначимо, що експериментальна методика має забезпечувати обґрунтовані педагогічні умови та цілісно розвивати визначені складники творчого потенціалу студентів – мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-креативний, когнітивно-діяльнісний, емоційно-вольовий та особистісно-рефлексивний компоненти (рис. 1).

Дозволимо собі проаналізувати запропоновану схему забезпечення педагогічних умов відповідними методиками та технологіями. Як це видно з рис. 1, педагогічна умова «Цілеспрямоване формування потреб студентів у творчій технічній діяльності» забезпечується, насамперед, запровадженням методиками організації самоосвітньої діяльності, проблемно-розвивального навчання, інтенсивними інтерактивними педагогічними технологіями та,

природно, на заняттях факультативу як додаткової форми розвитку творчих здатностей студентів. За нашими спостереженнями, на жаль, меншою мірою, у порівнянні з перерахованими методичними чинниками, на формування потреби студентів у творчій технічній діяльності впливають ІТ-технології.

І навпаки, головним, домінантними чинниками створення продуктивного інформаційно-освітнього середовища для розвитку творчого потенціалу студентів є ІТ-технології та методика самоосвітньої діяльності студентів. Меншою мірою ця умова забезпечується заняттями факультативного курсу «Технічна творчість автомеханіка»: така позиція дисертанта відзначена на рисунку 1 не пріоритетним, а другорядним зв'язком.

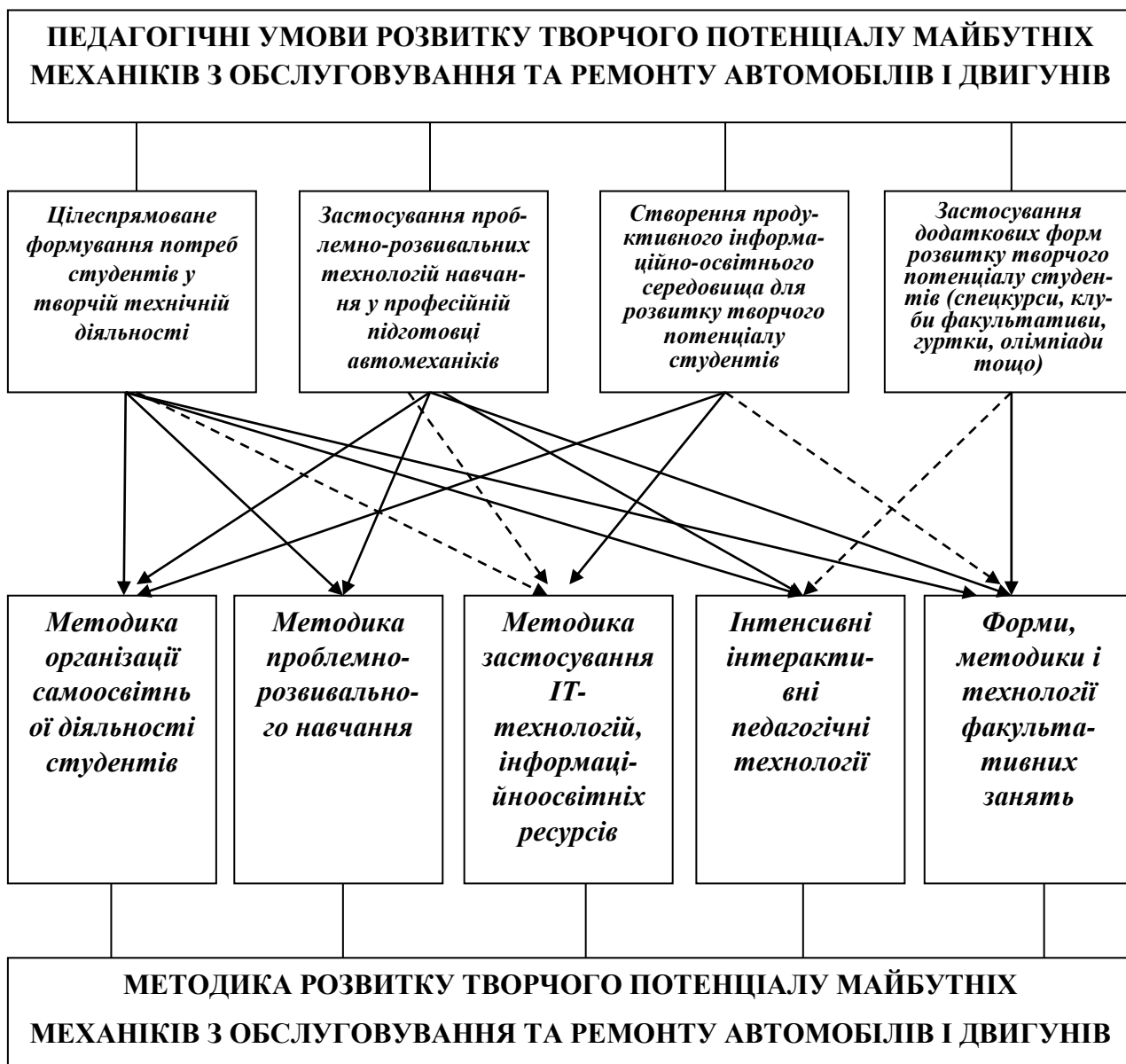

Рис. 1. Схема забезпечення педагогічних умов відповідними методиками і технологіями розвитку творчого потенціалу майбутніх механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів *(розроблено автором)*

Примітка:

_____ – пріоритетні зв'язки;
 ..... – другорядні зв'язки

Відтак, зі схеми, поданої на рис. 1, можна прослідкувати пріоритетність забезпечення педагогічних умов відповідними технологіями і методиками, визначити серед них основні, другорядні та ін.

Розвиток когнітивно-діяльнісного компонента творчого потенціалу студента залежить від продуктивного опанування майбутніми автомеханіками тим обсягом навчального матеріалу, що передбачений освітнім стандартом і освітньо-професійною програмою. Іншими словами, цілі, зміст і методи навчання є тими складниками системи освітнього процесу, які і визначають суть технології опанування знаннями. Природно, якщо у складі цих конструктивів стратегічні цілі інтелектуального розвитку особистості з відповідним різномірним змістом навчання, засвоєння якого передбачено комплексом методів (у тому числі і проблемних), таку методику можемо назвати проблемно-розвивальною [5]. Не зайве уточнити, що проблемне навчання має досить потужний ресурсний потенціал щодо особистісного розвитку того, хто навчається. Мова про мотивацію учіння, уміння бачити і розв'язувати проблеми, критичне мислення, здатність переносу знань тощо. Отже, застосовуючи проблемно-розвивальне навчання, маємо розвивати й інші компоненти творчого потенціалу студентів.

Відтак, в основі вибору та застосування методів навчання як упорядкованих способів взаємопов'язаної діяльності викладача і студента, спрямованих на виконання освітніх завдань, лежать цілі навчання. На українському педагогічному полі рекомендовано, зокрема, при розробці освітніх стандартів і освітньо-професійних програм, використовувати класифікацію цілей, розроблену під керівництвом Б. Блума [11] для когнітивної (пізнавальної) сфери, ціннісної (афективної або емоційної) та психомоторної або маніпуляційної сфери. Ієрархія результатів навчання, сформульованих у

діяльнісних термінах, є загальноприйнятою в міжнародному освітньому середовищі і структурує шість рівнів.

Не викликає сумніву той факт, що у розвитку творчих здатностей студентів домінантна роль належить змісту освіти. В «Енциклопедії освіти» [3, с. 321] цей компонент освітнього процесу визначається як «обумовлена потребами суспільства система знань, умінь і навичок особи, її професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована у процесі навчання, з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури, мистецтва». Зміст освіти проєктується на декількох рівнях. На основі досліджень І. Андрощук [1], О. Кошука [6] виділяємо такі рівні проєктування змісту професійної підготовки майбутніх механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів: 1) рівень стандарту фахової передвищої освіти; 2) рівень освітньо-професійної програми «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів» спеціальності 274 «Автомобільний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт»; 3) рівень навчального плану професійної підготовки механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів; 4) рівень навчальної програми дисципліни; 5) рівень навчального модуля; 6) рівень індивідуальних навчальних завдань.

Для розвитку творчого потенціалу майбутніх автомеханіків варто застосувати таку їх систему, яка поєднує завдання різних рівнів складності – від таких, що вимагають дій за зразком до завдань, для розв’язання яких студент має продемонструвати творчі уміння. Таке послідовне залучення студентів до їх розв’язання має на меті цілеспрямований розвиток інтелектуальних здібностей і в цілому – творчого потенціалу особистості. Це по-перше. По-друге, при визначенні складності навчального завдання маємо врахувати новизну навчального матеріалу та операцій щодо перетворення об’єкта для студента (чи виконував колись це навчальне завдання студент?; можливо, він знайомий лише з об’єктом, але ніяких операцій з ним не виконував, та ін.). По-третє, зміст навчальних завдань має узгоджуватися з тими освітніми результатами, які

задекларовані в стандарті фахової передвищої освіти (або освітньо-професійній програмі підготовки автомеханіка).

У пропонуваній системі розвитку творчого потенціалу майбутніх автомеханіків навчальні завдання диференційовані на 10 рівнів складності, що, природно, вимагає від студентів володіння певними вміннями й навичками задля їх розв'язання. Зупинимося на останньому аспекті докладніше.

На основі аналізу досліджень учених [2; 6; 7], власних багаторічних експериментальних досліджень ми визначили низку навчально-пізнавальних умінь і навичок, необхідних для розв'язання завдань різного рівня складності (табл. 1). В основу класифікації покладено характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, який вони демонструють при розв'язанні завдань різного рівня складності. Перші навчально-пізнавальні вміння (1; 2; 3) є початковими, такими, що відображають інформаційно-рецептивну діяльність майбутніх автомеханіків (студентам надається готова інформація за допомогою реальних об'єктів, усного чи друкованого слова, засобів унаочнення тощо, яку вони мають сприйняти, осмислити та запам'ятати). Ці сформовані вміння і навички студентів дозволяють їм розв'язувати завдання 1-3 рівнів складності.

Таблиця 1

**Навчально-пізнавальні вміння і навички, необхідні
для розвитку творчого потенціалу майбутніх автомеханіків**

№ за/п	Рівень складності навчальних завдань	Найменування навчально-пізнавальних умінь і навичок
1	2	3
1	1 – 3	1. Уміння запам'ятати та точно відтворити практичний показ дій, операцій з технічним об'єктом
		2. Пізнавальні вміння і навички, необхідні для сприймання, усвідомлення, закріплення та відтворення навчального матеріалу
		3. Уміння і навички опанування конструкцією технічних об'єктів (трансформувати в уяві плоский рисунок об'єкта в об'ємний вид; «домалювати» подумки невидиму частину об'єкта; уявляти контури кожної деталі на кресленнях складних вузлів, агрегатів; уявляти взаємне розташування і переміщення в просторі рухомих деталей, вузлів технічного об'єкта)
2	4 – 7	4. Уміння і навички читати символічні позначення на схемах, користуватися ними при вивченні матеріалу та при розв'язуванні інших

		пізнавальних завдань;
		5. Уміння виконувати складальні кресленики вузлів та деталей;
		6. Уміння оперувати технічними термінами і поняттями
		7. Уміння викладати власні знання в логічній послідовності;
3	8	8. Уміння аналізувати принцип дії техніки, встановлювати закономірності роботи механізмів і машин
		9. Уміння використовувати опорні поняття з міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків
		10. Уміння і навички розпізнавання призначення та функцій об'єктів техніки залежно від їх конструктивних особливостей
		11. Уміння здійснювати технічну діагностику об'єктів автомобільного транспорту, їх систем та елементів
4	9	12. Уміння за зміною стану вузла, деталі чи механізму виявляти конкретні несправності
		13. Уміння за розташуванням та призначенням деталей і вузлів замінити їх в об'єкті типовими, з інших об'єктів тощо
		14. Уміння і навички розрахунків типових деталей, вузлів, улаштування
		15. Уміння за зовнішніми ознаками встановлювати функціональні відмінності роботи стандартних вузлів, деталей
		16. Уміння бачити недоліки деталей, вузлів машин та знаходити шляхи технічних рішень
		17. Уміння і навички технічного диференціювання (бачити, відрізнити та відокремлювати суттєве в об'єктах спостереження)
5	10	18. Уміння використовувати опановані знання задля здобування нових знань, оволодіння новим навчальним матеріалом
		19. Уміння побачити технічну проблему, висунути гіпотези, ідеї, оптимізувати варіанти її розв'язання
		20. Уміння розробляти нові, що мають суттєві відмінності технічні об'єкти, а також удосконалювати конструкцію існуючих вузлів, деталей автомобіля

Сформована низка навчально-пізнавальних умінь нижчого порядку (за А. Дьоміном [2]) є основою формування умінь 4, 5, 6, 7, які забезпечують розвиток здатностей користуватися здобутими на перших ступенях навчання знаннями і дозволяють розв'язувати завдання 4-7 рівнів складності. При цьому навчально-пізнавальна діяльність студентів має репродуктивний характер і забезпечує опанування ними основами знань – фактично, формування і закріплення технічних та інших понять. З цього приводу А. Дьомін справедливо наголошує [8, с. 65]: «Нагадаємо, що знання – це поняття, закріплені в пам'яті людини. Лише після того, як нові поняття займуть свої місця у стійко організованих нейронних популяціях пам'яті, тобто стануть знаннями, створюється надійний ґрунт для застосування різних прийомів навчальної діяльності, які стимулюють

підвищення пізнавальних можливостей студентів, розвивають їх розумові здібності». Не важко помітити, що наведене положення чітко вказує на стратегію розвитку творчого потенціалу студентів та підтверджує доцільність формування наведеної системи навчально-пізнавальних умінь і навичок саме через перманентне залучення здобувачів до розв'язання завдань різного рівня складності.

В перебігу опанування студентами вказаними уміннями і навичками формуються можливості розв'язання завдань 8 рівня складності – *«Виконати операції в словесній формі щодо визначення певних ознак, складових частин, характеристик названих об'єктів»*. Для цього студенти мають володіти перехідними [2], репродуктивно-продуктивними уміннями і навичками (8; 9; 10; 11). Відповідно, завдання проблемного характеру (9 рівень складності) вимагають від студентів умінь бачити технічні проблеми, висувати певні гіпотези щодо їх розв'язання, знаходити оптимальні рішення: володіти уміннями і навичками «вищого порядку [2, с. 24]» (12; 13; 14; 15; 16; 17).

Спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі реалізації експериментальних методик переконують, що по мірі формування і удосконалення комплексу вказаних вище умінь і навичок створюються реальні можливості опанування майбутніми автомеханіками уміннями і навичками прогнозування, оцінювання результатів діяльності, творчого розв'язання складних ситуацій в галузі автомобільного транспорту. Проте відмічаємо, що для цього варто дотриматися певних методичних процедур. Мовиться про те, що розроблення різнорівневих індивідуальних завдань є необхідною умовою розвитку творчого потенціалу майбутнього автомеханіка, але далеко не достатньою.

Як було вказано вище, педагогічно правильно поставлені освітні цілі, відібраний і диференційований за рівнями складності зміст освіти стають дієвими факторами творчого розвитку особистості при належній реалізації обґрунтованої системи методів, форм, технологій навчання. Вважаємо за доцільне сказати, що, по-перше, усі три ланки взаємопов'язані – розірваний

«ланцюг» не забезпечить гарантованого досягнення визначених результатів; по-друге, повсякчас слід орієнтуватися на розвиток пізнавальних потреб та інтересів студентів, забезпечуючи наступні умови [4]: а) насиченість освітнього процесу напруженою розумовою працею студентів, що сприяє їхній пошуковій діяльності, активному застосуванню доказів, умілому оперуванню різноманітними інтелектуальними операціями; б) позитивна психологічна атмосфера в інформаційно-освітньому середовищі, що сприяє осмисленню власних почуттів та сприяє їх розвитку (здивування; гордість за свої успіхи і успіхи команди, групи; почуття власної гідності; радість пізнання тощо); в) орієнтація освітнього процесу на цілеспрямований розвиток емоційно-вольових якостей майбутніх автомеханіків засобами ускладнення індивідуальних навчальних завдань, евристичного консультування задля підведення студента до самостійного розв'язання проблеми, вимог обов'язкового завершення виконання навчальних завдань з отриманням позитивного результату та ін.

Пояснювально-ілюстративний метод навчання здавна вважався основним, провідним способом навчальної роботи, і, разом з тим, нескладним: повідомлення інформації здійснюється за допомогою усного або друкованого слова, шляхом застосування засобів наочності (реальні об'єкти, макети, моделі, стенди, відеофільми, відео презентації тощо), через практичний показ способів діяльності (виконання операцій на верстатах, розбирання-збирання вузлів і агрегатів автомашин, вимірювання приладами параметрів з'єднань тощо). Пояснювально-ілюстративний метод реалізується в таких формах, як усний виклад, робота з підручником, спостереження за роботою систем, механізмів, лабораторна робота за виписаним алгоритмом, демонстрування досліду та ін. , але завжди навчально-пізнавальна діяльність студентів не виходить за межі сприймання, осмислення, запам'ятовування навчального матеріалу.

Учені переконують, і з цим слід погодитися, що творчий потенціал майбутнього автомеханіка продуктивно розвивається у процесі технічної діяльності, зокрема при ремонті чи технічному обслуговуванні автомобіля,

мотоцикла чи іншого транспортного засобу. При цьому педагогічні працівники організують технічну діяльність майбутніх автомеханіків шляхом виконання самостійних практичних завдань, вправ для закріплення навичок роботи з інструментом, приладами, обладнанням, показу прийомів виконання трудових дій і операцій.

Відтак, пояснювально-ілюстративний метод навчання забезпечує досягнення здобувачами фахової передвищої освіти лише початкового, першого рівня опанування технічних знань: результати застосування цього методу «... не формують навичок і умінь користуватися цими знаннями» [8]. Це досягається шляхом багаторазового повторення певних дій, вправляння. Неодноразове відтворення студентами повідомленої викладачем навчальної інформації чи показаних способів дій є головною ознакою наступного з розглядуваних – *репродуктивного* методу навчання.

Репродуктивний метод опанування знаннями може набувати різноманітних форм, проте цей спосіб навчання завжди пов'язаний із вправлянням, багаторазовим повторенням певних дій. Не дивлячись на те, що і пояснювально-ілюстративний, і репродуктивний методи не залучають студентів до пошукової, творчої діяльності, вони, на нашу думку, є незамінними для створення основи, опертя розвитку творчих здатностей майбутніх автомеханіків. Це по-перше. По-друге, збагачуючи студентів знаннями, формуючи їх пізнавальні уміння і навички, розвиваючи основні мислительні операції (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування та ін.) ці методи є відправними, початковими способами оволодіння основами наук.

Ми вважаємо, що репродуктивна навчально-пізнавальна діяльність студентів має цілеспрямовано замінюватися на продуктивну, творчу. У пропонованій системі способів підготовки автомеханіків вказані цілі досягалися саме методами проблемного навчання.

Аналіз наявних досліджень свідчить, що основою реалізації зазначених методів проблемного навчання, джерелом, стимулом творчого пошуку є *проблемна ситуація* – інтелектуальне утруднення людини, яке виникає у

випадку, коли вона не знає, як пояснити явище, факт, процес дійсності, не може досягти мети відомим їй способом дії. У розробленій методиці розвитку творчого потенціалу майбутніх автомеханіків застосовувалися такі прийоми створення проблемних ситуацій: постановка проблемних питань; виробничі і життєві ситуації пошукового характеру; навчальне завдання проблемного характеру; демонстрування несподіваних, незрозумілих явищ.

Відтак, в залежності від ступеня самостійності студентів у розв'язанні проблемних ситуацій і виокремлюють проблемні методи навчання. Зокрема, *проблемний виклад* в розробленій методиці застосовувався на проблемних лекціях різних видів [9] (*лекція з окремими елементами продуктивних методів навчання; лекція проблемного викладу; лекція проблемного засвоєння; лекція з проблемним підходом*), де викладач формулював проблему, сам її розв'язував, показуючи студентам послідовність усунення суперечності через оптимізацію певних гіпотез; при цьому студенти слідкують за логікою подій, подумки контролюють правдоподібність висунутих гіпотез, коректність висновків, впевненість доведень – фактично залучаються до творчого пошуку; *частково-пошуковий метод* ми застосовували задля оволодіння студентами досвідом розв'язання технічних проблем: викладач конструював навчальне завдання, розподіляв його на додаткові, намічав етапи розв'язання проблеми, а підпроблеми і проблему взагалі розв'язували студенти, залучаючись до евристичної бесіди.

Нарешті, *дослідницький метод* застосовують для цілісного опанування досвіду творчої діяльності при одночасному засвоєнні продуктивних знань і умінь, формуванні творчих, дослідницьких якостей особистості. Цей спосіб організації пошукової, творчої діяльності студентів щодо розв'язання нових для них проблем покликаний забезпечити творче застосування студентами знань і умінь, отриманих на попередніх етапах навчання. Крім того, він є важливим засобом опанування студентами методів наукового пізнання, формування інтересів, потреб і мотивів творчої діяльності і, в цілому, способом розвитку творчого потенціалу майбутнього автомеханіка.

Реалізується цей продуктивний метод навчання засобами індивідуальних дослідницьких завдань (рівень складності таких завдань 10, приклади наведено у табл. 1), на лабораторно-практичних заняттях з елементами дослідження, при виконанні студентами навчальних проєктів, в перебігу науково-дослідної роботи, на заняттях гуртків, студій, факультативів, на імітаційно-ігрових заняттях (зокрема, на заняттях з аналізу конкретних ситуацій).

Отже, задля цілеспрямованого, інтенсивного розвитку творчого потенціалу майбутнього автомеханіка варто педагогічно грамотно застосовувати систему методів навчання, що знаходять відображення у певних формах і технологіях навчання. Покажемо це на прикладі факультативу «Технічна творчість автомеханіка», який в перебігу експериментальної перевірки розробленої методики був домінантним чинником стимулювання творчого розвитку студентів.

Принагідно зазначимо, що саме таку форму розвитку творчого потенціалу було застосовано з двох причин. По-перше, факультатив (лат. *facultas* – необов'язковий) – навчальний курс, не обов'язків для відвідування: у складних нинішніх умовах функціонування коледжів введення до навчальних планів спецкурсів є копіткою, малоймовірною справою. По-друге, вартує погодитися з М. Фіцулою, що саме факультативні заняття стимулюють творчий розвиток студентів, оскільки вони самостійно, відповідно до своїх інтересів і уподобань обирають ті чи інші додаткові форми організування навчання [10].

Отже, мета факультативного курсу – сприяти динамічному розвитку творчого потенціалу майбутніх автомеханіків шляхом застосування інноваційних педагогічних технологій, опанування студентами прийомами продуктивної самоосвітньої діяльності та основами технічної творчості.

Насамперед варто зазначити, що зміст факультативного курсу та характер педагогічної взаємодії проєктувалися так, щоб забезпечити дієвий позитивний розвиток кожного з компонентів творчого потенціалу майбутнього автомеханіка: мотиваційно-ціннісного, інтелектуально-креативного, когнітивно-діяльнісного, емоційно-вольового та особистісно-рефлексивного.

Цілеспрямованому розвитку творчих здатностей студентів сприяло створення власного портфоліо, де кожним учасником факультативу фіксувалися програми саморозвитку, опановані знання і уміння, проекти, виступи, тези виступів на вебінарах, конференціях тощо. Кожна тема факультативного курсу опановувалася на теоретичних і практичних заняттях, забезпечуючи тим самим вимоги принципу зв'язку теорії з практикою.

Викладачам, які залучалися до проведення занять, було рекомендовано поступово ускладнювати зміст навчання, поєднуючи репродуктивні і продуктивні, творчі способи навчальної роботи. Особливістю теоретичних занять було застосування принципу випереджувального навчання, коли до кожної складної теми учасники самостійно готувалися. При цьому міні-лекції, дискусії носили проблемний характер, а опанування студентами складним теоретичним матеріалом здійснювалося за вимогами принципів доступності та послідовності. Для закріплення знань застосовувалися інтерактивні технології навчання, які дозволяли через тренінги, вправляння опанувати учасниками занять понятійним апаратом, складними закономірностями, методами і прийомами технічної творчості. У свою чергу, на практичних заняттях застосовувалися практико орієнтовані технології і методики – міні-проекти, тренінги відпрацювання умінь і навичок, заняття з аналізу конкретних ситуацій, вправи на розроблення моделей, перегляд та обговорення відеороликів, використання комп'ютерних програм для оброблення даних, проектування процесів і технічних об'єктів.

Протягом факультативного курсу був постійний зворотній зв'язок зі студентами, визначалися уподобання, інтереси кожного, відслідковувалися труднощі і побажання щодо модернізації змісту та технологій опанування основами технічної творчості. Оцінювання завдань для самостійної роботи, зокрема різних видів проектів, моделей здійснювалося комплексно, у тому числі і засобами взаємооцінювання. На завершення факультативу проводилося анкетування його учасників (педагогічних працівників, представників виробництва, що залучалися до лекцій, студентів), а за його результатами

вносилися щорічні конструктивні зміни у зміст та організацію цієї додаткової форми розвитку творчого потенціалу майбутніх автомеханіків.

Висновки. Отже, для розвитку творчого потенціалу майбутніх механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів слід педагогічно грамотно побудувати систему методів, форм, технологій навчання, щоб ця система планомірно, перманентно виводила студентів на вищі, творчі рівні володіння знаннями.

Експериментальна методика має забезпечувати обґрунтовані педагогічні умови та цілісно розвивати визначені складники творчого потенціалу студентів – мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-креативний, когнітивно-діяльнісний, емоційно-вольовий та особистісно-рефлексивний компоненти. У процесі дослідження виявлено методи і методики, найбільш ефективні для розвитку творчого потенціалу особистості.

Подальші матеріали будуть присвячені аспектам експериментальної перевірки методики цілеспрямованого розвитку творчого потенціалу майбутніх механіків з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук І. В. Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: теорія і методика : монографія. Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2017 – 355 с.
2. Демин А.И. Дидактические основы развития познавательной деятельности учащихся средней общеобразовательной и специальной школы (на материалах обучения техническому труду и сельскохозяйственной технике): Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. / НИИ ТО и ПО АПН СССР. – М., 1990. – 36 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Калошина И. П. Психология творческой деятельности: учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 431 с.
5. Кошук О. Б. Методика формування технічних здібностей майбутніх інженерів-аграрників у процесі вивчення курсу «Сільськогосподарські машини»: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Київ, 2005. – 243 с.
6. Кошук О. Б. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії: теорія і методика: монографія. – Київ: Компринт, 2018. – 596 с.
7. Лузан П.Г. Теоретико-методичні засади визначення складності навчальних завдань // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія "Педагогіка. Психологія. Філософія" / Ред. кол.: Д.О. Мельничук (відп. Ред.) та ін. – К., 2010. – Вип.. 155. – ч. 1. – С. 44-55.

8. Лузан П.Г., Дьомін А.І., Рябець В.І. Формування активності студентів у навчанні: Монографія. – К.: Вища школа, 1998. – С. 1-58.
9. Манько В. М. Теоретичні та методичні основи ступеневого навчання майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. – Київ, 2004. – 498 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Вид. 2-е, доп. –Київ: Академвидав, 2010. – 456 с.
11. Bloom B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. – New York: David McKay Company, 1956. – 297 p.

Годун Владимир Петрович,
аспирант Института профессионально-технического образования
АПН Украины, г.. Киев

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ МЕХАНИКОВ ПО ОБСЛУЖИВАНИЮ И РЕМОНТУ АВТОМОБИЛЕЙ И ДВИГАТЕЛЕЙ

Аннотация. Статья посвящена обоснованию методики развития творческого потенциала будущих механиков по обслуживанию и ремонту автомобилей и двигателей. Проанализированы методики развития творческого потенциала личности, представлены основные взгляды на процесс становления личности. В процессе исследования был сделан вывод, что для того, чтобы содержание образовательных компонентов стал источником развития творческих качеств студентов, следует педагогически грамотно построить систему методов, форм, технологий обучения, чтобы эта система планомерно, перманентно выводила студентов на высшие, творческие уровни владения знаниями. Акцентировано внимание на аспектах предлагаемой методики развития творческого потенциала студентов.

Отмечено, что экспериментальная методика должна обеспечивать обоснованные педагогические условия и целостно развивать определенные составляющие творческого потенциала студентов - мотивационно-ценностный, интеллектуально-креативный, когнитивно-деятельностный, эмоционально-волевой и личностно-рефлексивный компоненты. Выявлено методы и методики, наиболее эффективные для развития творческого потенциала личности. Определены факторы и механизмы постановки педагогической задачи, а также условия, позволяющие преодолеть проблемы развития творческого потенциала студентов учреждений профессионального перед высшими образования.

Ключевые слова: творческий потенциал; механики по обслуживанию и ремонту автомобилей и двигателей; методика; система методов, форм, технологий обучения.

Godun Vladimir Petrovich,
graduate student of the Institute of Vocational Education
NAPS of Ukraine, Kyiv

METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE MECHANICS FOR MAINTENANCE AND REPAIR OF CARS AND ENGINES

Abstract. The article is devoted to substantiation of a technique of development of creative potential of future mechanics on service and repair of cars and engines. Methods of development of creative potential of the personality are analyzed, the basic views on process of formation of the creative personality are presented. In the process of research it was concluded that in order for the content of educational components to become a source of development of creative qualities of students, it is necessary to pedagogically build a system of methods, forms, technologies of teaching, so that this system systematically and permanently brings students to higher. Emphasis is placed on aspects of the proposed method of developing the creative potential of students.

It is noted that the experimental method should provide reasonable pedagogical conditions and holistically develop certain components of students' creative potential - motivational-value, intellectual-creative, cognitive-activity, emotional-volitional and personal-reflexive components. The methods and techniques that are most effective for the development of creative potential of the individual are identified. The factors and mechanisms of setting the pedagogical task are determined, as well as the conditions that allow to overcome the problems of development of creative potential of students of institutions of professional higher education.

Keywords: *creative potential; mechanics for maintenance and repair of cars and engines; method; system of methods, forms, technologies of training.*